τεχνίτης, ὅστις ἐποίησε τὸ χρυσελεφάντινον ἄγαλμα τοῦ Ἀσκληπιοῦ τὸ ἐν τῷ ναῷ τοῦ θεοῦ τούτου ἱδρυθὲν καὶ ὅστις εἶχεν ἀναλάβει νὰ κατασκευάσῃ τὸ ἐκ χρυσοῦ καὶ ἐλέφαντος θύρωμα τοῦ ναοῦ, ὡς διδάσκει ἡμᾶς ἡ ἐν ταῖς αὐταῖς ἀνασκαφαῖς εὑρεθεῖσα ἐπιγραφή, ἐν ᾗ εἰσιν ἀναγεγραμμέναι αἱ δαπάναι τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ. Φαίνεται λοιπὸν ὅτι ὁ Θρασυμήδης δὲν ἀπῆλθεν εὐθὺς ἐξ Ἐπιδαύρου μετὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ θυρώματος καὶ τοῦ χρυσελεφαντίνου ἀγάλματος, ἀλλὰ διατρίψας εἰσέτι ἐν τῷ ἱερῷ ἐποίησεν ἐκεῖ καὶ ἄλλα ἀγάλματα, τοὐλάχιστον τὸ μαρμάρινον ἢ χαλκοῦν ἄγαλμα τὸ ἐπὶ τοῦ νῦν εὑρεθέντος βάθρου τὸ πάλαι ἱδρυμένον. Περὶ τῆς ὑπὸ πολλὰς ἐπόψεις σπουδαιότητος τοῦ ἐνεπιγράφου τούτου βάθρου δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ γείνῃ ἐνταῦθα λόγος· τοῦτο μόνον προσθετέον, ὅτι τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων τῆς ἐπιγραφῆς ἐπιβεβαιοῖ ἣν ὁ διευθύνων τὰς ἀνασκαφὰς ἐξήνεγκε πρὸ δωδεκαετίας γνώμην, ὅτι ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος καλλιτέχνης Θρασυμήδης ἤκμαζεν οὐχὶ κατὰ τὴν Ε', ὡς κοινῶς ἐπιστεύετο, ἀλλὰ κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς Δ' ἑκατονταετηρίδος.

Περὶ τῶν ἐν Ἐλευσῖνι ἀνασκαφῶν.

Αἱ ἐν Ἐλευσῖνι ἀνασκαφαὶ ἐγένοντο ἐν ἀρχῇ μὲν τοῦ ἔτους ὑπὸ τοῦ Δ. Φιλίου, ὕστερον δὲ ὑπὸ τοῦ ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς Ἑταιρείας ἐφόρου Α. Σκιᾶ, ὅστις καὶ ἔπεμψεν εἰς τὸν Πρόεδρον τῆς Ἑταιρείας τὴν ἑξῆς ἔκθεσιν :

Πρὸς τὸν κ. Πρόεδρον τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας

« Ἡ ἀνατεθεῖσά μοι ὑπὸ τοῦ Σ. Συμβουλίου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ἐν Ἐλευσῖνι ἐργασία ἐσκόπει τὴν διάταξιν καὶ τοποθέτησιν τῶν ἐν τῷ μουσείῳ ἀρχαιοτήτων καὶ τὴν σύνταξιν συντόμου εὑρετηρίου αὐτῶν. Τὴν ἀνασκαφὴν διηύθυνεν, ὡς καὶ ἐξ ἀρχῆς, ὁ σύμβουλος τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας κ. Φίλιος, πολλάκις ὅμως ἀνεπλήρωσα αὐτὸν ἀπουσιάζοντα, ἐπ' ἐσχάτων δὲ καὶ μόνος ἀνέλαβον καὶ τῆς ἀνασκαφῆς τὴν διεύθυνσιν. Ἐπὶ ἱκανὸν χρόνον κατὰ τὸ ἔαρ καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ θέρους ἡ

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
26/09/2024 10:38:54 EEST - 3.14.248.252

ἀνασκαφικὴ ἐργασία περιωρίζετο ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως, ἔνθα μεγίστη πιθανότης ὑπῆρχε νὰ ἀνευρεθῶσιν ἀξιόλογοι ἀρχαιότητες καὶ δὴ τὰ ἀνάκτορα τῶν παναρχαίων ἀνάκτων τῆς Ἐλευσῖνος. Δυστυχῶς ὅμως ἡ ἐλευσινιακὴ ἀκρόπολις πυκνῶς κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους κατοικηθεῖσα δὲν ἐδυνήθη νὰ διασώσῃ τὰ ἐπ' αὐτῆς ἀρχαίων χρόνων ἐρείπια, ἄλλως τε καὶ ὑπὸ μικρᾶς μόνον ἐπιχώσεως προφυλαττόμενα. Διὸ οὔτε κατὰ τὸ ἀνατολικὸν μέρος αὐτῆς, ὅπερ καὶ πρῶτον ἀνεσκάφη ὡς ἐπιτηδειότερον ὂν πρὸς ἐνοίκησιν τῶν ἀνάκτων τῆς χώρας διὰ τὴν γειτονείαν τοῦ παναρχαίου ἱεροῦ καὶ τοῦ καλλίστου μέρους τῶν ἀγρῶν τῆς ἐλευσινιακῆς πεδιάδος, ἀνευρέθη παλαιόν τι κτίριον, οὔτε κατὰ τὰ ἄλλα μέρη, ἔνθα πλεῖσται τάφροι ἀνωρύχθησαν, ἀλλὰ πανταχοῦ μόνον μεταγενέστεροι τοῖχοι. Καὶ αὐτὰ δὲ τὰ ἐντὸς τῶν χωμάτων εὑρεθέντα ἀρχαίων χρόνων ἀντικείμενα ἦσαν μηδαμινῆς ἀξίας. Μόνον ἄμορφοί τινες ἐξ ἀκατεργάστων μικρῶν λίθων ἐκτισμένοι τοῖχοι εὑρεθέντες κατὰ τὸ δυτικὸν μέρος τῆς ἀκροπόλεως δύνανται νὰ εἶνε θεμέλια ἑλληνικῶν κτιρίων.

Εὐτυχεστέρα ὑπῆρξεν ἡ ἐντὸς τοῦ λεγομένου Βουλευτηρίου καὶ παρὰ τὸ νότιον τεῖχος ἀνασκαφή, ἥτις ὅμως ἦτο μᾶλλον ἀκριβεστέρα ἐξερεύνησις χώρου ἤδη ἀνεσκαμμένου ὑπὸ τοῦ κ. Φιλίου, ὅστις πιστεύω ὅτι θὰ περιγράψῃ ἀκριβέστερον τὰ ἀποκαλυφθέντα ἐρείπια ὡς πλείονα περὶ αὐτῶν γνωρίζων ἐκ παλαιοτέρων ἀνασκαφῶν. Τὸ σπουδαιότερον πόρισμα τῆς ἀνασκαφῆς ταύτης εἶνε ὅτι ἐβεβαιώθη, ὅτι τὸ λεγόμενον Βουλευτήριον δὲν εἶνε παλαιότερον τῆς πρὸς δυσμὰς προεκτάσεως τοῦ περιβόλου (1), ἀλλὰ πολὺ νεώτερον αὐτῆς καὶ ὅτι, ἐκτὸς τοῦ κατὰ μῆκος τοῦ νοτίου τείχους γνωστοῦ μετὰ δωματίων οἰκοδομήματος, ὑπῆρχε καὶ ἕτερον παρὰ τὸ δυτικὸν τεῖχος, ἐξ οὗ ἀνευρέθη ἡ βάσις ὀρθοστάτου τινὸς ὑπὸ τὸ δάπεδον τοῦ Βουλευτηρίου. Δυστυχῶς τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο δὲν δύναται νὰ ἐξερευνηθῇ ἀκριβέστερον ἄνευ καταστροφῆς τοῦ ἐπ' αὐτοῦ ᾠκοδομημένου Βουλευτηρίου. Τὰ δωμάτια τοῦ παρὰ τὸ νότιον τεῖχος οἰκοδομήματος εὑρέθη ὅτι ἦσαν πέντε, τὰ δὲ θεμέλια αὐτοῦ φθάνουσιν εἰς ἑπτὰ περίπου

(1) Περὶ τούτου ἴδε τὰ ὑπὸ Φιλίου γραφέντα ἐν Πρακτικοῖς τῆς Ἀρχ. Ἑτ. 1887, σελ. 57 καὶ ὑπ' ἐμοῦ ἐν Ἐφ. Ἀρχ. 1894.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
26/09/2024 10:38:54 EEST - 3.14.248.252

μέτρων βάθος, διότι τὸ μὲν φυσικὸν ἔδαφος κεῖται πολὺ βαθέως, τὸ δὲ δάπεδον τοῦ οἰκοδομήματος τούτου κατεσκευάσθη διὰ τεχνητῆς ἐπιχώσεως ἴσον (ὡς φαίνεται) πρὸς τὸ δάπεδον τοῦ πολὺ ὑψηλότερον κειμένου Τελεστηρίου καὶ τῆς Φιλωνείου στοᾶς. Τὰ βαθέα ταῦτα θεμέλια καὶ ὁ γωνιαῖος στρογγύλος πύργος τοῦ τείχους τῆς κατὰ τὸν Περικλέα οἰκοδομικῆς περιόδου, ἐφ' οὗ βραδύτερον προσωκοδομήθη ἡ πρὸς δυσμὰς προέκτασις τοῦ τείχους, ἀπεφασίσθη νὰ μένωσι διὰ παντὸς ἀποκεκαλυμμένα κατασκευαζομένου ἐκ τῶν ὑπαρχόντων λίθων τοίχου πρὸς συγκράτησιν τῶν χωμάτων. Ὁ οὕτως ἀποκεκαλυμμένος μένων στρογγύλος πύργος ἔχει ὕψος μέτρων 8.30. Ἐντὸς τῆς πληρούσης τὸ διὰ τῆς πρὸς δυσμὰς προεκτάσεως τοῦ τείχους σχηματισθὲν κενὸν τεχνητῆς ἐπιχώσεως ὀλίγα μόνον καὶ πενιχρὰ εὑρήματα ἐγένοντο, ἤτοι μικρά τινα τεμάχια γλυπτῶν ἐν οἷς καὶ ἀξία λόγου κεφαλὴ ἵππου ἀρχαϊκῆς ἐργασίας, τεμάχιά τινα ἐπιγραφῶν, πολλὰ πήλινα ἀρχιτεκτονικὰ μέλη παλαιῶν κτιρίων καὶ ἐκλεκτά τινα τεμάχια ἀγγείων διαφόρων χρόνων. Μόνον ἐκ τῶν ἰδιορρύθμου σχήματος ἐπιχωρίων ἐλευσινιακῶν ἀγγείων ἄνευ γραφῶν εὑρέθη μεγάλη πληθύς, ὡς καὶ ἄλλοτε.

Ἐν δὲ τῷ μουσείῳ ἡ γενομένη ὑπ' ἐμοῦ καὶ ἐν μέρει ὑπὸ τοῦ κ. Φιλίου ἐργασία ὑπῆρξε λίαν ποικίλη, καίτοι ἐξ ἀρχῆς ἐνόμισα ὅτι εἰς τὴν τακτοποίησιν τῶν ἐπιγραφῶν ἔπρεπε νὰ ἀσχοληθῶ κατὰ προτίμησιν. Ἐν τῷ τμήματι τῶν ἀγγείων συνηρμόσθησαν καὶ συνεκολλήθησαν πολλὰ ἐκ τῶν εὑρεθέντων τεμαχίων, τὰ ἀξιολογώτερα δὲ καὶ κατετάχθησαν μετὰ τῶν ἤδη κατατεταγμένων. Ἐκ τῶν γλυπτῶν πολλὰ ἐτοποθετήθησαν ἐπὶ νέων βάθρων συμφώνως πρὸς τὴν πρώτην ὑπὸ Φιλίου διάταξιν αὐτῶν, συνεκολλήθησαν δὲ καὶ πλεῖστα τεμάχια. Τὸ δὲ τμῆμα τῶν ἐπιγραφῶν διετάχθη ὁλόκληρον ἐξ ὑπαρχῆς κατὰ τὸ σύστημα τῆς οἰκονομίας τοῦ χώρου, περιέλαβε δὲ πάσας τὰς ὁπωσοῦν ἀξιολόγους ἐπιγραφάς, πλὴν τῶν μέγαν ὄγκον ἐχόντων βάθρων, καὶ πάντα τὰ μικρὰ τεμάχια. Οἱ ἐπιτύμβιοι κιονίσκοι καὶ αἱ μεγαλύτεραι ἐκ τῶν ἀσημάντων ἐπιγραφῶν ἐτοποθετήθησαν ἔξωθι τοῦ μουσείου, τὰ δὲ βάθρα καὶ ἄλλαι ὀγκώδεις ἐπιγραφαὶ εἶνε ἀπὸ πολλοῦ κατατεταγμέναι εἰς διάφορα μέρη τοῦ ἀνεσκαμμένου χώρου.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
26/09/2024 10:38:54 EEST - 3.14.248.252

Τὰ συναρμολογηθέντα δὲ καὶ συγκολληθέντα τεμάχια ἐπιγραφῶν ἀνέρχονται εἰς πλείονας ἑκατοντάδας. Τὸ εὑρετήριον τῶν ἐπιγραφῶν ἐκτενέστερον συνταχθὲν καὶ περιλαμβάνον καὶ τὴν προχειροτέραν βιβλιογραφίαν ἐπερατώθη ἤδη σχεδὸν καθ' ὁλοκληρίαν, προσεχῶς δὲ ἄρχεται ἡ σύνταξις τοῦ εὑρετηρίου καὶ τῶν ἄλλων τμημάτων τῆς συλλογῆς.

Σημείωσις. Μῆνάς τινας μετὰ τὸ πέρας τῆς ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως ἀνασκαφῆς, εἷς ἐκ τῶν ἀνευρεθέντων τοίχων πρὸς τὸ μέρος τοῦ μουσείου ἐκπλυθεὶς ὑπὸ τῶν βροχῶν ἐφάνη ὅτι εἶνε πολυγωνικός, καὶ δὴ ἐκ τῶν παλαιοτέρων. Ἐπειδὴ δὲ εἰς ἐλάχιστον μόνον ὕψος σώζεται καὶ ὡς ἐκ τούτου δὲν ἀνεγνωρίσθη κατὰ πρῶτον ὡς παλαιός, δὲν ἀνεσκάφη καθ' ἅπαν αὐτοῦ τὸ μῆκος. Καὶ τὸ ἀνασκαφὲν μέρος αὐτοῦ ὅμως εἶνε μέγα διευθυνόμενον ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμάς, φαίνεται δ' ὅτι ἀνῆκεν εἰς μέγα οἰκοδόμημα, διότι ὡς ἐκ τοῦ μικροῦ πάχους αὐτοῦ φαίνεται ὅτι δὲν δύναται νὰ εἶνε περίβολος ἢ ἄλλο τι. Δι' αὐτοῦ ὁρίζεται ἡ χρονολογία καὶ ἄλλων τοίχων, οἵτινες εἶνε ὅλως ἄμορφοι καὶ ἀδιάγνωστοι καθ' ἑαυτούς, κεῖνται ὅμως ἐν μέρει ὑποκάτω τοῦ πολυγωνικοῦ καὶ ὡς ἐκ τούτου ἀποδεικνύονται παλαιότεροι ἐκείνου. Προσεχῶς θὰ ἀποκαλυφθῶσι διὰ τῆς ἀνασκαφῆς περαιτέρω, καίτοι τὰ σωθέντα λείψανα αὐτῶν εἶνε ἐλάχιστα.

Ἐν Ἐλευσῖνι τῇ 31 Δεκεμβρίου 1894.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΣΚΙΑΣ

Τρίτη ἀνασκαφὴ ἐγένετο ἐν Αἰγίνῃ ὑπὸ τοῦ ἐφόρου ἀρχαιοτήτων Β. Στάη, οὗ ἡ πρὸς τὸν Πρόεδρον ἔκθεσις ἔχει οὕτως:

Περὶ τῶν ἐν Αἰγίνῃ ἀνασκαφῶν.

Αἱ ἀνασκαφαὶ ἐν Αἰγίνῃ διήρκεσαν ἄνευ διακοπῆς ἀπὸ τῆς 24ης Ἰουνίου μέχρι τῆς 8ης 7/βρίου π. ἔ. Ἐνηργήθησαν δὲ αὗται ὑπὸ τὴν διεύθυνσίν μου εἰς πολλὰ μέρη τῆς νήσου, κυρίως ὅμως κατὰ τὸ δυτικὸν τῆς πόλεως, ὅπου ὁ καλούμενος ναὸς τῆς Ἀφροδίτης, οὗτινος σώζεται μέρος τοῦ δαπέδου καὶ κίων εἷς κατὰ χώραν.

Κύκλῳ τῶν ἐρειπίων τοῦ ναοῦ τούτου ὑπάρχουσιν ἐξ ἐπιχώσεων ἐσχηματισμένοι λόφοι κατὰ 7 μέτρα ὑψηλότεροι τῆς βραχώδους ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους. Τοὺς λόφους τούτους ἐθεώρησα ἀναγκαῖον νὰ ἐρευνήσω διὰ δοκιμαστικῶν τὸ πρῶτον ἀνασκαφῶν. Αἱ πολλαχοῦ γενόμεναι δοκιμαὶ ἀπεκάλυπτον εὐθὺς μετὰ τὴν

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
26/09/2024 10:38:54 EEST - 3.14.248.252